gatarios utantur beneficio: ut in tantum hereditariis creditoribus [1] teneantur, in [2] quantum res substantiæ ad eos devolutæ valeant: & eis satisfaciant qui primi [3] veniant creditores: & si nihil reliquum est, posteriores [4] venientes repellantur: & nihil ex sua substantia penitus heredes amittant: ne [5] dum lucrum facere sperant, in damnum incidant. Sed & si legatarii interea venerint: eis satisfaciant ex [6] hereditate defuncti, vel ex ipsis [7] rebus, vel ex earum forsitan venditione [8].

§. 5. Sin vero creditores, qui post emensum patrimonium necdum completi sunt [9], superveniant: neque ipsum heredem [10] inquietare concedantur, neque eos qui ab eo compararerint [11] res [12], quarum pretia in legata, vel fideicommissa, vel alios [13] creditores processerunt. Licentia creditoribus [14] non deneganda adversus legatarios venire, vel hypothecis [15], vel indebiti [16] condictione uti, & hæc quæ acceperint, recuperare: cum satis absurdum sit, creditoribus quidem jus suum [17] persequentibus legitimum auxilium denegari, legatariis vero qui pro lucro [18] certant, suas partes leges accommodare. §. 6. Sin vero heredes res hereditarias creditoribus hereditariis pro debito dederint in solutum: vel per donationem pecuniarum satis eis fecerint: liceat aliis creditoribus qui ex anterioribus [19] veniunt hypothecis, adversus eos venire, & [a] posterioribus [creditoribus] secundum leges eos abstrahere, vel per hypothecariam actionem, vel per condictionem ex lege, niii voluerint debitum [20] eis offerre. §. 7. Contra ipsum tamen heredem (secundum quod sæpius [21] dictum est) qui quantitatem rerum hereditariarum expendit, nulla actio extendatur. §. 8. Sed nec adversus [22] emptores rerum hereditariarum, quas ipse [heres] pro solvendis debitis, vel legatis vendidit, venire alii concedatur: cum satis anterioribus creditoribus a nobis provisum est, vel ad posteriores [23] creditores, vel ad [24] legatarios pervenientibus, & suum jus persequentibus.

§. 9. In computatione autem patrimonii damus ei [licentiam] excipere & retinere quicquid in [25] funus [26] expendit, vel in testamenti insinuationem [27], vel in inventarii confectionem [28], vel in alias necessarias causas hereditatis approbaverit sese persolvisse. Si vero & ipse aliquas contra defunctum habebat actiones: non hæ confundentur [29], sed similem [eum] aliis creditoribus per omnia habeat fortunam: temporum [30] tamen prærogativa inter creditores servanda. §. 10. Licentia danda creditoribus, seu legatariis, vel fideicommissariis, si majorem putaverint esse substantiam a defuncto derelictam, quam heres [in] inventario scripsit, quibus volverint legitimis modis quod superfluum est, approbare [31], vel per tormenta [32] forsitan servorum hereditariorum [33] secundum anteriorem nostram legem quæ de quæstione servorum loquitur, vel per sacramentum illius, si [34] aliæ probationes defecerint: ut undique veritate exquisita, neque lucrum neque damnum aliquod heres ex hujusmodi sentiat hereditate: illo videlicet observando, ut si ex hereditate aliquid heredes surripuerint [35], vel celaverint, vel amovendum curaverint, postquam fuerint convicti, in duplum [36] hoc restituere, vel hereditatis quantitati computare compellantur. §. 11. Donec [37] tamen inventarium conscribitur: vel si res præsto sint, intra tres menses [38]: vel si abfuerint [39], intra annale spatium secundum anteriorem [40] distinctionem, nulla [41] erit licentia neque creditoribus neque legatariis vel fideicommissariis eos vel inquietare, vel ad judicium vocare, vel res hereditarias quasi ex hypothecarum autoritate vindicare: sed sit hoc spatium ipso jure pro [42] deliberatione heredibus concessum: nullo scilicet ex hoc intervallo creditoribus hereditariis circa temporalem præscriptionem [43] præjudicio generando. §. 12. Sin vero postquam adierint, vel sese immiscuerint, præsentes [44] vel absentes inventarium facere distulerint [45], & datum jam a nobis tempus ad inventarii confectionem effluxerit: tunc ex eo ipso quod inventarium secundum [46] formam præsentis constitutionis non fecerint, & heredes esse omnimodo intelligantur: & debitis hereditariis in solidum teneantur, nec legis nostræ beneficio perfruantur, quam contemnendam esse constituimus, cum [47] fuerunt. §. 13. Et hæc quidem de his sancimus, qui deliberationem nullam petendam [esse] curaverint: quam putamus quidem penitus post hanc legem esse supervacuam, & debere ei derogari. Cum enim liceat eis & adire hereditatem, & sine damno ab ea discedere ex prudentis legis auctoritate: quis locus deliberationi relinquitur? [48] Sed quia quidam vel vana formidine, vel callida machinatione, pro deliberando nobis supplicandum necessarium esse existimant, quatenus eis liceat annale tempus tergiversari, & hereditatem inspicere, & alias contra eam machinationes excogitare, & eandem deliberationem flebilibus [49] adsertionibus repetita prece sæpius accipere: ne quis nos putaverit antiquitatis [50] penitus esse contemptores, indulgemus quidem eis petere deliberationem, vel [49] a nobis vel a nostris judicibus: non tamen amplius ab imperiali quidem culmine uno [50] anno, a nostro vero judicibus novem mensibus: ut neque [51] ex imperiali largitate aliud tempus eis indulgeatur: sed & si fuerit datum, pro [52] nihilo habeatur. Semel [53] enim & non sæpius [54] eam peti concedimus.

§. 14. Sin autem hoc aliquis fecerit, & inventarium conscripserit (necesse est enim omnimodo deliberantem inventarium cum [55] omni subtilitate facere) non liceat ei post tempus præstitutum, si [56] non recusaverit hereditatem, sed adire maluerit, nostræ legis uti beneficio; sed in solidum secundum antiqua jura omnibus creditoribus teneatur. Cum enim gemini tramites inventi sint, unus quidem ex anterioribus qui deliberationem dedit, alter autem rudis, & novus a nostro numine repertus, per quem adeuntes sine damno conservantur? electionem ei damus, vel nostram constitutionem eligere & beneficium ejus fenire: vel si eam aspernandam existimaverit, & ad deliberationis auxilium convolaverit, ejus effectum habere: & si non intra datum tempus recusaverit hereditatem, omnibus in solidum debitis hereditariis teneatur: & non secundum modum patrimonii, sed etiam si exiguus sit census [57] hereditatis, tamen quasi heredem eum in totum obligari: & sibi imputet [58], qui pro novo beneficio vetus elegerit gravamen: & ideo ad ipsam deliberationis dationem, & divinum rescriptum super hac promulgatum, hoc adjici volumus, ut sciant omnes [59], quod omnimodo [60] post peractam deliberationem, si adierint, vel pro herede gesserint, vel non recusaverint hereditatem, omnibus [61] in solidum hereditariis oneribus teneantur. Si quis autem temerario proposito deliberationem quidem petierit, inventarium autem minime conscripserit, & vel adierit hereditatem, vel minime eam repudiaverit: non solum creditoribus in solidum teneatur, sed etiam legis Falcidiæ beneficio minime utatur. Quod si post deliberationem recusaverit inventario minime conscripto: tunc res hereditarias creditoribus, vel his qui ad hereditatem vocantur, legibus reddere compelletur: quantitate earum sacramento res [62] accipientium manifestanda, cum taxatione tamen a judice ituenda. §. 15. Notissimum autem est hac constitutione, quæ omnes casus continet, nostris constitutionibus jam pro eisdem capitulis promulgatis esse derogatum, quarum altera etiam Gordianæ [63] constitutionis sensus continebatur. Cum enim ampliore tractatu habito melior extitit inventus sit, & tribus constitutionibus in unum congregatis unus appareat, & in milites & in alios omnes juris probabilis articulus ex posterior ex anterioribus inquietari nostro subjectos imperio non patimur: scilicet ut milites [64] etsi propter simplicitatem præsentis legis fabilitatem non observarint, in tantum tamen teneantur, quantum in hereditate invenerint. Quam, patres conscripti, in hujusmodi casibus in posterum obtinere sancimus. Dat. 5. Kal. Decembr. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

1 Creditores legatariis præferuntur. 2 Quousque heres fatio inventario creditoribus hereditariis teneatur. 3 Creditoribus primo venientibus heres potest satisfacere bona fide, id est, si nesciens alios tempore potiores: alias, si reliquerit id primo venientibus solvere non debebit, nisi exacta cautione. *l. 41. ff. ad l. Falc. & ita hoc casu occupantis fit melior conditio. vide l. 19. ff. de re jud.* Melior itaquam, quoad jus pollidendi attinet, non tamen omnimodo. *§. 6. infr. h. t.* 4 Negligentia creditori imputetur. 5 Stulta est ratio, aut certe frigida. 6 Legatariis fatisfit ex defuncti hereditate. 7 Puta si res illis specialiter sunt legatæ, atque ita hoc casu legatarius, rebus ipsis seu rerum solutione satisfieri potest. 8 Heres facto inventario, biendi anni hereditatis causa, res hereditarias potest vendere. An quomodocunque verbi gratia, sine subhastatione? potest, *Bald.* quod minime ferendum videtur. 9 Id est, quibus necdum aut nondum plene fatisfactum est. 10 Eodem in milites, *l. 12. in fin. supr. de testam. milit.* 11 Creditori hereditario adversus emptorem rei hereditariæ non datur evictio, *ut hic:* ut qui ab herede rem hereditariam emerit, securus fiat, neque possit eo nomine a creditoribus hereditariis conveniri. Quod si res fuit aliena? Fictum heredis dominio præjudicium non adferet. Bart. *hic num. 2.* 12 Quid: jus ac beneficium hereditatis poterine vendi? potest. *Tit. ff. de heredit. vel act. vendita.* An & jus ipsius hereditatis seu beneficium inventarii? adde quæ scripti ad *l. 78. ff. ad SC. Trebell.* 13 Hereditariarum rerum emptor ea cautione res hereditatis emere debet, ut pretium rerum emptarum heredi, si pollit, numeret præsentibus creditoribus, vel legatariis pretium recipientibus: utque numerationis ejusce contestatio fiat in ipsi venditionis & emptionis instrumento: nec enim sufficit emptori res hereditarias ab herede venditas, ut creditoribus & legatariis satisfaceret: cum & pretium earum solvi quoque superioribus personis oporteat. Capolla *cautela* 225. Verum res hereditariæ commodius & tutius publice decursis bastis comparantur. 14 Creditores hereditarii res hereditarias legatariis traditas ab herede possunt evincere, quoties heredis non est solvendo: facit *l. 6. ff. de separationib.* non, si solvendo est, ut *l. ult. supr. de hered. act.* 15 Si res exstant. 16 Si res non exstant, hypothecariis in rem ipsam competit condictio ad pretium. 17 Melius est favere repetitioni quam adventitio lucro. *l. 41. in fin. ff. de reg. jur.* 18 Legatum, titulis lucrativus. 19 Priores creditores, posteriores urpiscunt. 20 Vide *l. 1. infr. qui potior.* 21 *§. 4. §. 5. supr. h. t.* 22 *§. 5. supr. h. t.* 23 *§. 6. supr. h. t.* 24 *§. 5. supr. h. t.* 25 Obserua quas expensas heres imputare possit creditoribus. 26 Funeris expensa omne debitum præcedit. *l. pen. ff. de relictis, l. 1. in fin. ff. ad l. Falcid. §. ult. Inst. de l. Falcid.* 27 Insinuationis expensa, vide *l. 23. 3. de testam.* 28 Inventarii expensa.

29 Debitum heredis qui inventarium fecit, non confunditur, *l. 48. ff. ad legem Falcid.* 30 Ut qui prior tempore, potior fit jure, *l. 15. §. de rei vind. l. 3. §. qui potior.* 31 Adversus inventarium probationes admittuntur, alias in dubio præsumitur pro inventario, nisi contrarium probetur, vide Alciat. 3. *præsumpt.* 20. In solenni scriptura nihil præsumitur omissum. *l. 17. §. ff. de probation.* 32 Vide *Novel. 1. cap. 2. §. 1.* 33 Ad probanda facta domestica domestici utimur. Domestica domestici probantur. *l. 8. §. 6. 3. de republic.* 34 Jusjurandum omnium probationum subsidium. De ista quisque consientia jurare cogitur. *l. 6. §. 4. vers. Sicubi. 8. de his qui ad Eccl.* 35 Vide *l. 71. §. 6. ff. de adq. vel omitt. hered.* 36 Pœna heredis rem hereditariam occultantis duplum, 37 Intra tempus inventarii faciendi heres a creditoribus & legatariis convenirí non potest, *ut hic.* Hinc notant exceptionem hanc, *sum intra tempus conficiendi inventarii*, in judicio opponi posse: sed & litis contestationem impedit. Quid si agatur eo tempore fiu intra illud tempus non opp ita ea exceptione? Lis ipso jure nulla non est. Depella Tholosana *decis.* 257. Quid, num perpetuo verum est, cum exceptionem heredi competere intra tempus conficiendo inventario a lege præstitutum, ut ne a quoquam possit conveniri? Verum certis casibus non est: possunt enim, vel eo tempore legata pias ad causas, alimenta & finus exigi ab herede: potest & fideicommissi facultatum, vel fugæ heres eo tempore conveniri, potest & eodem tempore ultarum nomine conveniri & ad earum restitutionem cogi, ut & commodati in eum agi. Bald. Castrens. *hic.* Angel. *l. 1. §. hæc fi pluribus. §. ff. si cui plus quam.* Quæ omnia vera sunt, etiam si ipsa hereditas idonei sit. Quid, eo tempore potestne heres alios convenire? potest. Bart. *hic.* Paulum igitur & dilationem suam habet heres adita etiam hereditate, tantisper dum inventarium fiat, ut neque a creditoribus, nec a legatariis possit eo tempore conveniri. Tricesimo ab adita hereditate die, inventarium inchoare: sexagesimo post primum illum mensem die, perhere debet, si res hereditariæ sint præsentes, si absitæ, anni spatium habet inventario perficiendo. Illo temporis spatio invitis creditoribus & legatariis perfruetur, ut ab iis neque conveniri, neque in jus trahi, aut hypothecaria actione conveniri possit. Quid si ante id spatium inventarium perfecerit? conveniri potest, quod hereditas summe notandum est. 38 De mensium computatione v. Macrob. *lib. 1. cap. 2.* Menoch. *de arbitr. jud. lib. 2. cas.* 10 Anf. 39 Inventarium in urbe, intra tres menses in provinciis intra annum fieri oportet, Græci apud Cal. 14. 40 *§. 2. 3. supr. h. t.* 41 Quidam piam caulam excipiunt. Volunt enim etiam nondum confecto inventario heredem conveniri posse præstandi gati causa. vide Tiraq. 24. *privilegio 3te causa.* 42 Tempus deliberandi & inventarii faciendi datur: est tamen hoc illo contractus. dixi *§. 2. supr. h. t.* 43 Intra tempus inventarii conficiendi creditoribus tempus agendi non currit. Curia? quia intra id tempus iidem heredes conveniri non possunt. *supr. h. t.* 44 *§. 11. supr. h. t.* 45 Pœna heredis inventarium non conficientis intra tempus legitimum, teneri in solidum. 46 Lege non juvantur, qui in legem committunt. 47 Lachrymæ supplicantibus communes. 48 Principes non eft antiquitatis contemptor. 49 Tempus deliberandi petitur, vel a Principe, vel a judice. *l. 9. 3. h. t.* 50 Tempus deliberandi annuum a Principe, novem mensium a magistratibus conceditur. 51 Injusta dilatio a Principe concessa non solet. 52 Semel quod dici potuit, fruitra fepius postulatur. 54 Imo sæpius. *l. 3. ff. h. t.* 53 Id est, nullis rebus omissis. *Novell. 1. cap. 2. §. 2.* 56 Petens tempus ad deliberandum, nisi repudiat, tacite adisse videtur: olim ita non fuit. *l. 19. §. 1. l. 60. ff. de adq. vel omitt. hered.* 57 Id est, exigua æstimatio. 58 Electio imputatur eligenti. 59 Nota regulam. 60 Post deliberationem adire vel repudiare heres cogitur. 61 Post deliberationem, qui non repudiat hereditatem adisse videtur, & ut heres in solidum creditoribus hereditariis teneatur. 62 In hypothecariis, & petitione hereditatis juratur in litem. *l. 5. ff. de in lit. jur.* 63 Vide *præcip. supra legat. 9. §. Inst. de hered. qualit.* 64 Inventarii omissi non obligat militem solvendo ære alieno. dixi ad *Novell. 1. c. 2.*

TIT. XXXI.

DE REPUDIANDA [1], VEL ABSTINENDA [2] HEREDITATE.

De eo qui habitavit in domo hereditaria.

1. Imp. ANTONINUS A. Mutatio.

SI [3] paterna hereditate te abstinuisse constiterit, & non [4] ut heredem in domo, sed ut inquilinum, vel custodem, vel ex alia justa ratione habitasse [5] liquido fuerit probatum [6]: ex persona patris conveniri te Procurator meus prohibebit. PP. Id. Jul. MESSALA, & SABINO CONSS. 215.

De eo, qui fundos a creditoribus comparavit.

2. Idem A. Severo.

SI pateraa hereditate [te] abstimisti: non ideo quod a [7] creditoribus fundos comparasti, (si modo id bona fide [8] feciti) a posteriori bus, qui sub eisdem [9] obligationibus pecuniam patri crediderunt, jure conveniris [10]. S. PP. 5. Kal. Julii, LÆTO II. & CEREALE CONSS. 216.

De transactione inutili super hereditate quæsita.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Theodosiano.

SUus heres exceptione pacti, qui testamentum injustum adseverans, postea *nihil se de paterna successione petiturum* non ex causa donationis, sed tranfigendi animo in jure [11] professus est: cum respuere [12] quæsitam [13] nequiret [14] hereditatem, & transactio [15] nullo [16] dato, vel retento, seu promisso [17] minime [18] procedat, summoveri non potest. Sine die CC. CONSS.

Nec reputiatam hereditatem posse quari, nec quæstam repudiari: de confessione in jure.

4. Iidem AA. & CC. Modestino militi.

SIcut [19] major [20] viginticuinque annis, antequam adeat, delatam repudians [21] succesionem, post quærere non potest: ita quæsitam [22] renunciando nihil agit, sed jus quod habuit, retinet: nec quod confessos [23] in jure pro judicatis haberi placuit, ad vocem repudiantis hereditatem, sed ad certam quantitatem deberi confitentem [24] pertinet. S. Kalend. Januar. *Sirmii*, AA. CONSS.

De pupillo.

5. Iidem AA. & CC. Claudianæ.

PUpillorum repudiatio delatæ hereditatis sine [25] tutore autore facta, nihil eis nocet. S. 2. Kal. Januar. *Sirmii*, AA. CONSS.

De suis heredibus.

6. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

SI quis suus [26] recusaverit paternam [27] hereditatem, deinde maluerit eam adire: cum fuerat indistincte ei remissum, donec res paternæ in eodem statu [28] permanent, hoc facere, & post multum [29] temporis licebat ei ad eandem hereditatem redire: hoc corrigentes, fancimus [30], siquidem res jam venditæ [31] sunt, ut nullus aditus ei ad hereditatem reservetur: quod & antiquitas observabat. Sin autem [res] alienatæ non sunt: siquidem major annis constitutus est, & tempora restitutionis nulla ei supersunt, intra trium annorum spatium tantummodo hujusmodi ei detur licentia. Sin autem, vel minor est, vel in utili tempore constitutus, tunc post impletum quadriennium [32] (quod spatium pro utili anno qui restitutionibus dabatur, præstitutum est) aliud triennium ei indulgeri, intra quod potest rebus in suo statu manentibus adire hereditatem, & suam abdicationem [33] revocare. Quo tempore transacto, nullus aditus penitus ad paternam [hereditatem] ei reservetur: nisi forte [adhuc] eo in minore ætate constituto, res venditæ sint. Tunc etenim per in integrum restitutionem non denegatur ei adire hereditatem, & res recuperare, & creditoribus paternis satisfacere. Dat. 15. Kalend. Novembr. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII, & ORESTIS VV. CC. anno secundo. 532.

TIT. XXXII.

QUEMADMODUM [34] TESTAMENTA [35] APERIANTUR [36], INSPICIANTUR, ET DESCRIBANTUR.

1. Imp. ALEXANDER A. Proculæ.

UT testamentum quod dicis factum, proferatur, & publice recitetur, competens Judex [37] jubebit. PP. 2. Kal. April. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

Testamenta debent aperiri secundum consuetudinem loci, ubi sit apertio. Alex.

2. Impp. VALER. & GALLIEN. AA. Alexandro.

TEstamenti tabulas ad hoc tibi a patre datas, ut in patriam perferantur, affirmans: potes illuc perferre, ut secundum [38] leges, moresque locorum insinuentur [39]: ita scilicet, ut testibus non præsentibus [40] adire prius vel pro tribunali [41], vel per libellum Rectorem provinciæ procures, ac permittente eo, honestos viros [42] adesse facias, quibus præsentibus aperiantur, & ab his [43] rursum obsignentur. PP. 12. Kalend. Januar. MAXIMO II. & GLABRIONE CONSS. 257.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Aristoteli.

EJus [44], quod ad causam novissimi patris vestri judicii pertinet, de calumnia [45] tibi juranti, præter pactum quam aperiri defunctus vetuit [46], vel ad ignominiam [47] alicujus pertinere dicitur, inspiciendi, ac describendi, præter diem [48], & consulem [49], Rector provinciæ facultatem fieri jubebit. Dat. 6. Kal. Maji, CC. CONSS.

Eodem modo publicantur, & aperiuntur codicilli, quo & testamentum. Bald.

4. Imppp. GRATIAN. VALENT. & THEOD. AAA. ad Hesperium P. P.

COdicillos [50], seu scripturam quolibet tenore formatam [51], ea oportebit obfervatione in publicum proferri, qua testamenta panduntur. Dat. 3. Kal. August. *Mediolani*, AUSONIO & OLYBRIO CONSS. 379.

TIT. XXXIII.

DE EDICTO DIVI ADRIANI [52] TOLLENDO, ET QUEMADMODUM SCRIPTUS HERES IN POSSESSIONEM MITTATUR.

1. Impp. SEVERUS, & ANTONINUS AA. Lucillo.

CUm [53] inter institutum, & subtitutum controversia moveatur: eum qui primo loco institutus est, induci in possessionem oportet. PP. 12. Kal. Decembr. DEXTRO & PRISCO CONSS. 197.

Vitium testamenti invisibile non impedit heredem mitti in possessionem. Alex.

2. Imp. ALEXANDER A. Eutacto.

QUamvis quis se filium defuncti prætextum esse alleget, aut falsum [54],

1 Paul. 4. *sent.* 4. *part tit.* 2. *D. lib.* 29. *ibi de omitt. hor.* Repudiatio fit in jure. Recusatio quovis modo. Solus heres repudiat non fideicommissarius. 2 Abstinent *l. 8. in fin. ff. de collat.* 30 Suus abstentionem nunquam revocat, ubi res sunt alienatæ: minor vero revocare potest, usque ad triennium, quod ei currit, poli vigesimum nonum annum. adde *l. 24. §. 2. ff. de minorib.* 31 *L. 8. ff. de jure deliber.* 32 Quadriennium loco utilis anni minoribus datum. *l. ult. supr. de temp. in integ. resf.* 33 Minor omissam hereditatem revocare potest. *supr. si ad omiss. hered. l. 7. §. 7. ff. de minoribus.*

34 Et quando, vide *l. 2. J. h. t.* 35 Adde, & codicilli & qualibet ultime scripte voluntatis. *l. 20. J. h. t.* 36 *L. 29. D. 2. & 35. Excep. 6.* 37 Testamentum aperiri per officium judicis petitur. *l. 1. l. 2. ff. h. t. dixi l. 2. 18. & 23. ff. de testament.* 38 Aperire hoc titulo non tantum eft tabulas testamenti patefacere naturaliter, ut in Senatusconsulto Silaniano: fed etiam civiliter, id eft, fecundum leges & mores civitatis in qua fit apertura teftamenti. 39 Teftamenta vel vivo teftatore aperiuntur & publice infinuantur apud acta, ut major eis fides accedat, *ut hic.* aut poft mortem teftoris ut innotescant hereditus, legatarius, fideicommiffarius, fervis manumiffis & fisco, cui debetur vicefima, & aliis quorum interefl. 40 Id eft, abfentibus *l. 7. ff. h. t.* 41 Id eft, viva voce. 42 Teftamenta aperiebantur præfentibus teftibus, vel honeftis perfonis, *ut hic.* facit *l. 1. §. 3. ff. depositi.* a præfentibus intra triduum, vel quinque dies: ab abfentibus intra eos dies, cum fupervenifient. Paul. 4. *fent. 6. §. 3.* Hoc autem modo aperiebantur: Teftes (vel maxima pars eorum) adhibebantur, qui teftamentum fignaverant. Agnitis fignis, rupto lino, aperiebatur & recitabatur teftamentum, defcribendi exempli fiebat poteftas, ac deinde figno publico obfignatum in archivum redigebatur, ut fi quando exemplum ejus interciderifet, foret unde peteretur. Paul. 4. *fent. 6. §. 1.* Coram poftea recitabatur præfentibus itidem honeftis viris in foro, vel Baflica, inter horam fecundam & decimam diei. Paul. *recd. §. 2.* Hinc illud Auguftini *in Pfalm. 21. Temedius*, inquit, *contradicitur de hereditate mortuorum, quamdiu teftamentum præfectus in publicum & cum teft imonium fuerit prolatum in publicum, facent omnes, ut tabulæ aperiantur & recitentur. Judex intus audit, advocati filent, præcones filentium faciunt, ut tandem ipfa fe, id eft, legentur verba mortui.* 43 Honeftis viris fcilicet. Paul. 4. *fentent.* 6. §. 2. hoc ad magiftratus videtur retuliffe his verbis, *exemplo fublato ab eisdem magiftratibus teftamenta obfignari, quorum præfentia conflat aperta, idque §. 1. ante exemplum fupponi publicum.* 44 Verba hæc fuerunt protectis tam in interdicto de tabulis exhibendis, quam in extraordinarii auxilii poftulatione. Cujacius *hic.* 45 Qui teftamentum aperiri feu publicari poftulat, jurare de calumnia cogitur. *l. 1. §. de jurejur. propter calumn.* 46 Aut veriffe intelligitur, quod ea parte in fubftitutio pupillaris. *l. §. ff. h. t. §. 3. Inftit. de pupill. l. 21. supr. de teftament.* 2. Unus. 4. §. 3. 47 Veteri exheredationi, vel præteritioni, & ita teftamentum non vitiatur, licet in eo quid famofum fit defcriptum. adde *l. 54. ff. de legat. 1.* 48 Diem & confulem teftamenti Prætor non patitur deferibi. *l. 2. §. 6. D. h. t.* 49 Hinc conftat, diem & confulem teftamenti a judici moris fuiffe. de qua re alias dixi. *d. §. 6.* 50 *l. 1. §. 2. ff. de tabul. exhibend.* 51 Puta epiftolam fideicommiffariam, & omne omnino fcriptum teftamenti, etiam imperfectum. *l. 2. §. 1. ff. h. t. l. 1. §. 3. & §. ff. de tabul. exhibend. principales & fecundas tabulas. d. l. 2. §. 2.*

52 *L. 29. C. Theod. quorum appell.* 53 Paul. 3. *fent.* 5. §. 2. In adipifcenda poffeffione inftitutus præfertur fubftituto. facit *l. 8. §. 4. ff. de legat. 2.* 54 Vide Paul. 3. *fent.* 5. §. 11. Vitium teftamenti invifibile heredem mitti in poffeffionem non impedit, nifi de vitio in contingenti docuerit. *Alexand. Salic.* adde *l. ult. J. de codicill.* non fi ab eo provocatum eft. *l. 6. J. quorum appellat. l. ultim. ff. de appellat. recip. Nebull. Vafquius de teftament.* Aliud erit, fi de petitione hereditatis agetur. Tunc enim de falfo prius cognofcitur. *l. 5. §. 1. ff. de heredit. petit.*